

Oili Sarja

Sodan jaloista kouluun ja maailmalle

Oili Havun vuodet 1938-1956

Sodan jaloista kouluun ja maailmalle
Oili Havun vuodet 1938-1956

Oili Sarja

Sodan jaloista kouluun ja maailmalle
Oili Havun vuodet 1938-1956

© 2019 Oili Sarja

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-9528002093

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe	1
Isäni suku	13
Isäni Viljo	22
Äitini suku, äitini oma äiti	30
Omatäti Hilma Myllynen, äitini kasvatusta	33
Äitini Ebba	35
1930-lukua	42
Kotiseutuni Katajanokka	48
Kotini Katajanokalla	53
Sisareni Sinikka	56
Oili syntyi perheeseen	64
Talvisodan aika, sotaa paossa Luhtikylässä	69
Äidin ja isän kirjeenvaihto talvisodan ajalta	70
Välirauhan ja jatkosodan aikaa	92
Äidin ja isän kirjeenvaihto jatkosodan ajalta	94
Sota jatkui ja tilanne paheni	117
Evakossa Kiikoisissa talvella 1944	119
Sota loppui, olot vakiintuivat	124
Hugo Kokko, sisareni ensimmäinen mies	129
Säännöstelytalous jatkui	138
Tämän muistan lapsuudestani	140
Lapsuusajan ystävät Pirjo, Riitta ja Eeva	147
Kesät maalla Puodinkylässä	151

Kruunuhaan Valmistava koulu	157	
Kruunuhaan Valmistavan koulun luokkatoverit		162
Varhaiset harrastukseni koulutyttönä	167	
Ruutin tarina	169	
Tyttönormaalilyseoon	174	
Tyttönormaalilyseon historiaa	177	
Sota-ajan koulunkäyntiä Tyttönormaalilyseossa		181
Alaluokilla Tyttönormaalilyseossa	186	
Harrastukseni alaluokilla : filmit, teatteri ja kirjat	197	
Ainekirjoituksistani alaluokilla	203	
Vähän juttua raittiusseurasta	205	
Perheemme innostui matkailusta	208	
Ensimmäinen ulkomaan matkani kesällä 1951		209
Syyslukukausi 1951	231	
Kevätlukukausi 1952	235	
Raittiusseurojen kesäpäivät Lahdessa		237
Automatka Ruotsin läpi Tukholmaan		238
Lopella Peurakoskien luona		240
Olympialaiset 1952 Helsingissä		243
Syyslukukausi 1952	246	
Kevätlukukausi 1953	250	
Kesä 1953	256	
Kivisaari astuu kuvaan	256	
Heinolan kristilliset teinipäivät		258
SONR:n kesäpäivät Äänekoskella		260

Syksy 1953 ja rippikouluaiikani	262
Kevätlukukausi 1954	265
Kesä 1954	285
Pentti Saarikoski - romanssi alkaa	285
Itävallan ja Itävallan matka elokuussa	298
Syyslukukausi 1954	318
Kevätlukukausi 1955	324
Kesä 1955	329
Kielikurssilla Saksassa elokuussa 1955	337
Ramiro Lagos, kolumbialainen runoilija	352
Pariisin week-end	357
Syyslukukausi 1955	361
Kevätlukukausi 1956	362
Ylioppilaaksi !	370
EPILOGI	378

E

SIPUHE

Olen perannut läpi lapsuuttani ja kouluvuosiani ja hakenut vastausta kysymykseen: Miten minusta tuli Oili. Tai miten minusta tuli minä. Olen halunnut kirjoittaa tarinaani sekä itsestäni myös suvustani, myös niistä sukulaisistani, jotka elivät ennen minua. Olen halunnut antaa kuvauksen siitä, mitä oli olla pieni tyttö sodan aikana ja niinä ankeina vuosina mitkä sitä seurasivat. Olen halunnut kertoa perheestäni, ihanasta isästäni ja mukavasta äidistäni, suhteistani siskooni Sinikkaan ja hänen läheisiinsä.

Kotona meillä oli hauskaa ! Isäni oli kaskumestari, hänelle oli luovutettu vitsimiehen vitjatkin, tietysti olutpullon korkeista tehdyt. Kaskumestarit saattavat olla tylsiä tyyppejä kotioloissa - tämä ei pätenyt minun isääni. Äitinikin rakasti hauskoja sanontoja ja sisareni osasi olla sanavalmis. Olimme kaikki kielellisesti lahjakkaita, myös äidinkielessä ja olo oli meillä mukavaa. Täten pystyimme kompensoimaan sen aineellisen hyvän, mitä sota-aikana oli huonosti saatavilla. Rakas isäni oli mahdottoman energinen, vahva ja terve, todellinen tervaskanto, joka jatkoi pankkitöidensä jälkeen päätoimisena KHT-tilintarkastajana 85-vuotiaaksi asti. Vielä tuolloinkaan ei se vihoviimeinen asiakaskaan, nimittäin Muinaismuistoyhdistys, olisi hänestä luopunut. Ja tämä sellaisena aikakautena kun eläkkeelle jäätii 60- tai ainakin 63-vuotiaana.

Äitini oli kotiäiti. Hän oli hyvin taitava laittamaan ruokaa ja vaatettamaan meidät. Hän oli äärimmäisen seurallinen. Äitini rakasti kauniita vaatteita, se oli perua jo hänen työvuosistaan asusteliikkeessä. Hän rakasti koruja, aitoja koruja, timantteja, mutta myös muuta kaunista. Hän järjesti mielellään kutsuja ja kävi itsekkin niillä. Sukumme piti tiiviisti yhteyttä viettämällä syntymäpäiviä ja nimipäiviäkin. Äiti oli runsaskätinen palvelurahojen antaja. Ja hänellä oli aina mistä antaa.

Minulla oli onni syntyä perheeseen, missä isä ja äiti rakastivat toisiaan, olivat rakastaneet jo nuoruutensa päivistä alkaen, he olivat kumpikin toistensa ensirakkauksia. Vaikka varhainen rakkaus usein sammuu

nopeasti tai kuihtuu vuosien myötä ei meillä niin käynyt. Isän hellä huolenpito äidistä äidin seitsemän viimeisen vuoden aikana Koskelan sairaalassa Alzheimerin taudin kourissa olisi mitalin arvoinen suoritus.

Sisareni oli hyvin kurinalainen ihminen. Harva ystävä sanoisi näin kun kysyisin ensimmäistä mielipidettä Sinikasta. Hän jaksoi paljon, vaikka elämä ei aina ollut helppoa. Hänen piti jäädä traagisesti leskeksi epäonnistuneen avioliiton jälkeen eikä saada viedä siitä mukanaan muistona paljoakaan hyvää. Päinvastoin, kokea äitiys ihan siihen valmistautumattomana, silloin kun olisi pitänyt alkaa itse elää omaa elämäänsä, piti jäädä asumaan sodan kurjien vuosien jälkeen vanhempiensa kotiin yhdessä miehensä ja pienen tyttärensä kanssa, se ei varmasti ollut helppoa – mutta muuta vaihtoehtoa ei silloin ollut näköpiirissä.. Vaikka hän ei ollut priimus koulussa, hän jaksoi lukea kielimaisteriksi silloin kun oli jo jäänyt leskeksi, aloitti tavallaan alusta nuorena opiskelijatyttönä. Kaiken kidutuksen jälkeen Sinikalla oli onni saada uusi tilaisuus, uusi hyvä aviomies, uusi komea koti ja uusi pieni tyttö.

Haluan kiittää luokkatoveriani Ritva Komulaista, nykyistä Ritva Eskolia, sillä sain häneltä takaisin nuoruuteni kirjeet, mitkä olin hänelle lähettänyt. Kiitoksen ansaitsevat myös lapsenlapseni kauppatieteiden maisteri Joel Haarla ja monet ystäväni.

Olen kirjoittanut tämän kirjan antaakseni tyttärelleni psykiatrian erikoislääkäri Mirjam Haarlalle pysyvän muiston itsestäni ja suvustani.

Helsingissä heinäkuun 5 päivänä 2019

I SÄNI SUKU

Isäni suku oli lähtöisin Satakunnasta. Sitkeää, satakuntalaista kansaa.

Isoäitini isä Johan Vilhelm Murto eli 12.12.1829-16.2.1900. Hän oli kaksi kertaa naimisissa ja sai 13 lasta. Ensimmäisestä avioliitosta Anna Catharina Abrahamintyttären kanssa syntyi isoäitini Anna Aleksandra Toivola. Johan Vilhelm Murron lapset käyttivät sukunimenään toiset Murtoa ja toiset, kuten isoäitinkin, Toivolaa. Isoäitini eli vanhaksi, hän oli syntynyt 24.12.1865 Tyrvällä ja kuoli 17.3.1961 Helsingissä.

Isoisäni vanhemmat olivat Johan Johansson 1826-1879 ja Hedvig Henriksdotter 1827-1897. Heillä oli kuusi lasta, joista vain kolmella on jälkikasvua. Henrika Wilhelminan jälkeläisiä on muuttanut Amerikkaan, Fanny Josefinan pojan Lauri Yli-Nokarin perheessä olin äidin kanssa sotaa paossa Kiikoisissa sekä kolmantena isoisäni Viktor eli Vihtori Havu.

Isoäitini Anna Aleksandra valitsi puolisoikseen VIHTORI HAVUN, joka eli 18.8.1869-23.7.1929. He saivat seitsemän lasta. Lapsista isäni Viljo on järjestyksessä kolmas. Isoisä oli ammatiltaan rakennusmestari ja hän vastasi muun muassa joidenkin Kruununhaan talojen rakentamisesta. Hän ei kuitenkaan elänyt kuin 59-vuotiaaksi. En siis koskaan tavannut häntä.

Ajalle tyypillinen oli isoisäni kuolinilmoitus:

"Rakas, kallis mieheni ja isämme rakennusmestari Vihtori Havu synt. 18.8.1869 kuoli sydäntaudin murtamana Diakonissalaitoksella 23.7.1929. Kanssani suremaan jäivät 7 lasta, 3 miniää, 2 vävyä ja 2 lastenlasta sekä muut sukulaiset ja ystävät. Anna Aleksandra Havu o.s. Toivola.

Kiitämme rakkauttas' kestävää, Koti lähdettyäs tyhjäksi jää.

Haudaus tapahtuu Malmin hautausmaalla sunnuntaina 28 p.t.k. Juna lähtee kello 1, josta ainoastaan täten ilmoitetaan."

Malmin hautausmaalla on siis sukuhauta, jossa lepäävät molemmat isäni vanhemmat.

Isovanhempieni seitsemän lasta olivat Arno Viktor 1894-1959, Anni Alfhilda 1895-1932, isäni Viljo Valfrid 1897-1988, Aili Aleksandra 1900-1942, Urho Valdemar 1901-1944, Kerttu Katarina 1904-1986 ja Uuno Paavali 1906-1991. Komea kaarti, jossa vanhimman ja nuorimman syntymäaikojen väli oli vain 12 vuotta.

Isoäitini ANNA ALEKSANDRA oli käynyt Meijerikoulun, mikä antoi hänelle pohjan perustaa Helsingissä elintarvikekaupan. Aina hänellä oli kauppa vaikka isosta perheestä jo olisi ollut paljon työtä. Hän ei siis ollut mikään tyypillinen kotiäiti, vaikka lapsia syntyi seitsemän.

Luonteeltaan isoäitini oli uskovainen ja hän liittyi helluntailaiseen Saa-lem-seurakuntaan. Hän oli hyvä ja rakastava isoäiti, aika etäinen ikäeros-
tamme johtuen. Muistan, että hänellä oli aina virkattu myssy valkoisen tukan peittona. Suvussa kerrotaan, että nuorena hän oli ollut sellainen kaunotar "ettei hevosen lanta ehtinyt kuivua ennen kuin seuraava kosija jo ajaa karautti pihalle". Hän oli käynyt Meijerikoulun ja olisi mielellään opiskellut pidempään, jos se olisi ollut mahdollista. Hän oli aina keho-
tamassa minuakin lukemaan niin pitkälle kuin voin. Äitini Ebba oli tuttu jo lapsena isän perheessä. Oli siinä vilskettä ja kun ruokapöytään kutsuttiin vielä isoäidin kaupan apulaisia, tarvittiin todella pitkä pöytä. Niinpä oli luonnollista kun isoäitini sanoi vain : "Kattakaapa Ebballekin oma lautanen".

Isoäidillä oli aina yksi kauppa kerrallaan, ne sijaitsivat eri puolella kau-
punkia, usein Kruununhaassa, missä perhe asusti pisimpään. Ajan tavan mukaan ne olivat siirtomaatavarakauppoja, missä kuitenkin myytiin myös perunaa. Silloin kun kauppa oli lähellä kotia perheen pojat joskus auttoivat äitiään ja kärräsivät Kauppatorilta perunaa kauppaan. Tämä oli hyvin satunnaista, en muista että isäni olisi koskaan joutunut kaupan

tiskin taakse myyjäksi, siihen tarkoitukseen oli palkattu ulkopuolista työvoimaa.

Isoäitini erikoisuuksia oli ostaa kaikille lapsenlapsilleen samanlainen joululahja, mikä oli suklaalevy yhdessä tuoksusaippuan kanssa. Arvaa, ettei suklaata voinut syödä mutta saippua silti säilyi. Sain myös lahjaksi Saalem-seurakunnan kustantaman ja toimittaman lastenlehden "Hyvä Paimen", missä kerrottiin paljon lähetystyöstä. Lehti oli minusta mielenkiintoinen ja luin sen aina. Se oli ensimmäinen minulle omalla nimelläni tilattu lehti. Lehti oli perustettu vuonna 1928 ja se ilmestyy nykyään nimellä "Jees".

Kesäisin isoäitini oli usein vieraana kesämökillämme Puodinkylässä. Muistan, miten loioin riippukeinussa ja isoäiti keinutti keinua ja lauloi minulle. Hän osallistui myös pienessä määrin kesäkodin töihin, muun muassa poimimalla viinimarjoja. Isoäiti riipi marjat ja jätti marjaterttujen varret paikoilleen. Näinhän työ kävikin helposti, mutta äitini ei ollut tyytyväinen : seuraavana vuonna ei ehkä saataisi marjoja pensasiin lainsinkaan tämän seurauksena. No, marjoja kuitenkin tuli joka vuosi, niin punaisia, mustia kuin valkoisiakin viinimarjoja. Jouluisin hän oli kunniavieraanamme joulupäivän lounaalla. Silloin hän ei koskaan syönyt perunaa eli "pernaa" , kuten hänen vanhan kotiseutunsa murteessa sanottiin. Isoäitini oli joulun lapsi, syntynyt jouluaattona.

Isoäitini asui lähellä Kerttu-tytärtään, joka myös miehensä Einon kanssa kuului Saalemiin. Viimeiset vuotensa Anna Aleksandra vietti seurakuntansa vanhainkodissa, missä olen käynyt häntä katsomassa isäni kanssa. Hän oli säästäväinen luonne, mutta ainoa ylellisyys minkä hän siellä hieman häpeillen soi itselleen oli päivittäinen limonadipullo.

Isoäitini kuoltua hänen siunaustilaisuutensa pidettiin Malmin Hautausmaahan Isossa kappelissa 25.3.1961. Siunaustilaisuuden ohjelma oli Saalem-seurakunnan uskonkappaleiden mukainen. Saalemin kuoro esitti Taivaassa ratki taivaassa -hengellisen laulun ja siunauksen toimitti Lähetysseiteeri T. Kärnä, Saalemin kuoro lauloi "Pukuni hohtava" ja seppelten laskun jälkeen oli yhteislaulu laulukirjasta Herramme tulee n:o 147. Urkuja soitti alussa ja lopussa Vilho Viikari. Haudalla veisattiin virrestä

600 1., 5., ja 6. säkeistö eli tämä traditionaalinen "Oi, Herra, jos mä matkamies maan". Isoäiti haudattiin sukuhautaan miehensä viereen. Siunauksen jälkeen muistohetki vietettiin vanhempieni kodissa.

Isoäitini oli päättänyt elää satavuotiaaksi mutta aivan siihen eivät hänen voimansa riittäneet. Hän oli kuollessaan 96-vuotias.

Havun perhe, vanhemmat ja seitsemän lasta. Ylärivissä Arno, Viljo, Aili, Anni ja Urho, alarivissä Kerttu ja Uuno.

Isovanhemmillani oli periaatteena kouluttaa kaikki seitsemän lastansa ylioppilaiksi, sen jälkeen he saivat pärjällä itse miten parhaiten saattoivat. Isäni sai kasvaa isossa lapsiparvessa, missä kaikkia yritettiin kohdella samanarvoisesti. Poikkeuksena oli pikku-Uuno, joka sai aamuisin isomman pullan ja kun hän vielä istui sen päälle, oli se todella mahtava.

Vanhin poika ARNO oli töissä Valtion Rautateillä. Hän oli naimisissa alkuaan ruotsinkielisen Esterin eli Essin kanssa. Heillä oli yksi poika, serkkuni Helge, joka oli syntynyt 1919. Arno oli usein meillä kesämökillä nähty vieras ja oli siellä joskus mukana Esterkin. Ester tuli maalle tiu-

Oili Sarja, o.s. Havu, helsinkiläinen kauppatieteiden maisteri muistelee lapsuuttaan sota-aikana. Mukaan astuu koulu aika ensin Kruunuhaan Valmistavassa koulussa ja sitten Tyttönormaalilyseossa, mistä Oili Sarja pääsi ylioppilaaksi 1956. Oili kuvailee luokkatovereitaan tarkalla silmällä. Oilin nuoruuden romanssi Pentti Saarikosken kanssa kesti vuoden. Tilalle astuivat kansainväliset tuttavuudet Kölnin kielikurssilla, muun muassa vaikuttava Ramiro Lagos, kolumbialainen runoilija.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi